

Zpráva o činnosti národního korespondenta pro boj proti terorismu, extremismu a trestným činům spáchaným z nenávisti za rok 2018

Portfolio tohoto „korespondenství“ lze rozdělit do dvou sice provázaných, přesto však relativně samostatných oblastí, a sice terorismu a extremismu, jehož součástí jsou i trestné činy spáchané z předsudečné nenávisti (tzv. hate crime). Zpráva je proto členěna do těchto dvou okruhů. Lze shrnout, že zatímco v oblasti terorismu můžeme sledovat mírný nárůst případů, který však nemá nikterak dramatickou podobu, v oblasti hate crime se výrazně zvyšuje objem aktivit národního korespondenta, což je odrazem zvýšeného zájmu státního zastupitelství o tento druh trestné činnosti. Fenomén radikalizace se prolíná oběma oblastmi, zařazena je nicméně do první části.

Terorismus

Mírně se zvyšuje počet trestných činů teroristického charakteru, ovšem ve většině případů se jedná o podporu a propagaci terorismu (§ 312e tr. zákoníku) a vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f tr. zákoníku). Ke konci roku byly podány **obžaloby ve dvou věcech teroristického útoku** (§ 311 tr. zákoníku). První se týká slovenského občana žijícího v Praze, který konvertoval k radikální verzi islámu, začal shromažďovat výbušniny a připravoval teroristický útok. Druhý je případ českého penzisty, který vykolejil vlak a předstíral, že se jedná o útok islamistů, čímž chtěl zvýšit odpor veřejnosti k uprchlíkům a muslimům. Z druhého případu je patrné, že radikalizace části veřejnosti může být neméně riziková než hrozba islamisticky motivovaného terorismu. Pravomocně byl odsouzen bulharský státní příslušník za zločin vyhrožování teroristickým trestným činem podle § 312f trestního zákoníku, kterého se dopustil výhrůzkami adresovanými pákistánským institucím s požadavkem, aby byla propuštěna česká občanka stíhaná tamními orgány za pašování drog.

Cvičení

Na přelomu října a listopadu 2018 uspořádalo Nejvyšší státní zastupitelství – ve spolupráci s oběma vrchními státními zastupitelstvími, Národní centrálou proti organizovanému zločinu, Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR a Bezpečnostní informační službou – **mezirezortní štábní cvičení „Proces 2018“**, zaměřené na zkoušku reakcí zúčastněných složek na situaci bezprostředně hrozícího teroristického útoku. Cvičení navazovalo na předchozí cvičení z loňského roku PROCES 2017, přičemž bylo doplněno o reálné prvky. Stěžejním záměrem bylo

prověřit schopnost, rychlost a kvalitu reakce a další působnosti státního zastupitelství ve vazbě na teroristický útok, dále prověřit schopnost a reakce příslušných soudů přípravného řízení a v neposlední řadě také vyhodnotit technickou, logistickou, kooperativní a procesní připravenost na vzniklou situaci. Po vyhodnocení průběhu cvičení byla potvrzena naléhavá potřeba vypořádat se s existujícími nedostatky právní úpravy. Zejména je nutné, aby nasazení vybraných procesních úkonů (domovní prohlídka, odposlech a záznam telekomunikačního provozu, sledování osob a věcí) v případě bezprostředně hrozícího, probíhajícího či dokončeného teroristického útoku bylo policejnímu orgánu umožněno provést ihned po souhlasu státního zástupce s tím, že získané důkazy by byly použitelné, pouze pokud by tento postup byl následně schválen soudem

Porady

Nejméně 2x ročně se konají pravidelné porady specializovaných státních zástupců, a to nejen z Nejvyššího státního zastupitelství a obou vrchních státních zastupitelství, ale i z krajských státních zastupitelství, neboť jakkoliv státní zástupci z KSZ nevykonávají dozorová oprávnění, je vhodné, aby byli informováni o trendech kriminality v této oblasti a pro případ potřeby byli dozorovým státním zástupcům v regionech k dispozici. Těchto porad se rovněž pravidelně účastní zástupci Policie ČR (NCOZ), BIS, MV a dalších zúčastněných institucí. Na podzimní poradě (17. 9. 2018) se diskutoval rozsah skutkové podstaty **vyhrožování teroristickým trestným činem** podle § 312f trestního zákoníku. Bylo dohodnuto, že případy méně specifikovaných hrozeb, které nepůsobí natolik věrohodně, aby byly reálně způsobily závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo, není namístě posuzovat podle § 312f trestního zákoníku, ale např. jako trestný čin šíření poplašné zprávy podle § 357 trestního zákoníku.

Účast na mezinárodních seminářích

Dne 28. 2. 2018 se Jan Lata účastnil v Bruselu konference na téma **radikalizace ve věznicích**, která byla pořádána Evropskou komisí spolu s Bulharskem coby předsedajícím státem Rady EU. Z konference vyplynulo, že fenomén radikalizace ve věznicích se spíše začíná diskutovat a zatím nejsou předloženy reálné možnosti jeho řešení. Do jisté míry se daří detekovat radikalizaci konkrétních osob, avšak nebylo zřejmé, jaké jsou faktické možnosti její prevence popř. „zabzdění“ a zejména, jakým způsobem zacházet s již radikalizovanými osobami, a to zvláště po ukončení výkonu trestu.

Dne 18. 12. 2018 se Jan Lata účastnil v Paříži závěrečné konference projektu JUPITTER (**Judges and prosecutors involving in tackling terrorism**). Jedná se o projekt Evropské komise, do něhož se zapojily státy nejvíce zasažené terorismem (Francie, Německo, Španělsko, Belgie, Nizozemí, Bulharsko), který probíhal v letech 2017/8. Na konferenci zaznělo, že spolupráce mezi OČTŘ a zpravodajskými službami, včetně výměny informací, se obecně zvýšila, v některých státech však mají

zákonem zakotvenou použitelnost důkazů obstaraných zpravodajskými službami v trestním řízení. V Belgii jsou zpravodajské služby povinny informovat speciální komisi, pokud zjistí, že je páchán či připravován trestný čin, která následně rozhodne o dalším postupu, a to s přihlédnutím k možnému ohrožení zpravodajské operace a zájmům společnosti na ochranu před trestnými činy. Rovněž dochází k prolamování služební mlčenlivosti, která byla dříve vykládaná příliš úzce pro jednotlivé rezorty a zavádí se koncept „sdílené služební mlčenlivosti“.

RAN CZ

Ve dnech 10. a 11. 5. se konala zahajující konference CZ RAN (**Radicalisation Awareness Network**), což je meziřesortní a mezioborová expertní skupina, která se věnuje tématům spojeným s radikalizací a je inspirována sítí RAN fungující v rámci Evropské komise. Konference se za NSZ účastnili náměstek nejvyššího státního zástupce Pavel Pukovec a Jan Lata. Na konferenci navázala další jednání spojená s přípravou souhrnné zprávy o radikalizaci v ČR, která má být zpracována v letošním roce.

Extremismus a trestné činy spáchané z předsudečné nenávisti

Pokud jde o trestné činy extremistického a nenávistného charakteru („hate crime“) lze konstatovat, že stejně jako v loňském roce nedošlo podle informací státního zastupitelství k útokům spáchaným z rasové pohnutky, jimiž by byla způsobena smrt. Nejčastějšími delikty v oblasti extremismu jsou případy tzv. hajlování, prezentace „závadových“ symbolů na oblečení či jejich nasprejování na budovy, resp. veřejná prezentace závadových tetování, nenávistné výroky publikované na internetu, rasově motivované urážky apod. Lze pozorovat pokles „čisté“ propagace extremistických hnutí směřujících k potlačení práva a svobod člověka, který je však vyvážen nárůstem nenávistných výroků na internetu, a to zvláště na sociálních sítích. Nenávistné projevy, které byly dříve zaměřeny zejména vůči Romům, se částečně přesunuly vůči muslimům a imigrantům a směřovaly i vůči osobám, které se k přijímání a pomoci uprchlíkům stavějí vstřícně. Rovněž se mírně zvyšuje počet fyzických útoků vůči osobám s odlišnou barvou pleti a muslimům, prozatím však naštěstí bez fatálního následku.

Na téma šířící se nenávisti na internetu se uskutečnila schůzka svolaná veřejnou ochránkyní práv Annou Šabatovou dne 3. 4. 2018, jíž se mj. účastnili komisařka EU Věra Jourová, ministr vnitra Lubomír Metnar a nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman. Ve vztahu k verbálním nenávistným výroky usiluje NSZ o vyšší vyvozování trestní odpovědnosti, mj. pořádáním seminářů, přípravou metodických pomůcek apod. V některých případech podalo NSZ **podněty k výkonu dohledu** nad způsobem vyřízení věci, které vedly k vyvození trestní odpovědnosti u původně odložených či postoupených věcí (výrok poslance SPD o neexistujícím pseudokoncentráku v Letech,

nenávistné komentáře u fotografie žáků první třídy ZŠ Plynárenská v Teplicích apod.). Tématu nenávistných trestných činů se rovněž věnovala jedna z pracovních skupin porady vedoucích státních zástupců konané ve dnech 17. a 18. 10. 2018 v Kroměříži.

Školení

K problematice extremismu a hate crime se konal seminář na půdě Justiční akademie ve dnech 14. a 15. 8. 2018, na kterém Jan Lata vystoupil jako lektor. V letošním roce plánuje NSZ uspořádat sérii **školení k problematice hate crime**, a to ve spolupráci s Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), jichž se mají postupně účastnit specialisté ze všech státních zastupitelství. ODIHR již ve spolupráci s Úřadem vlády uspořádal v Praze dne 11. 12. 2018 konferenci na stejné téma, na které vystoupil mj. náměstek nejvyššího státního zástupce Igor Stříž a Jan Lata.

Metodika

Ve spolupráci s Ministerstvem vnitra byla zpracována **Metodická pomůcka pro policisty a státní zástupce** k nenávistným projevům na internetu obsahující zejména **kazuistiku** již odsouzených nenávistných výroků. Je nutno změnit laickou představu, že výroky uveřejněné na internetu nemohou být trestněprávně postižitelné. Již nyní lze přitom zaznamenat nárůst počtu stíhaných resp. odsouzených osob za nenávistné trestné činy. V tomto směru je rovněž důležitá spolupráce s představiteli Ministerstva vnitra, Policie ČR a neziskovým sektorem, která již byla navázána.

Dne 30. 1. 2019

JUDr. Jan Lata, Ph. D.